

**Antonius Aloysius van den Berg (1891-1981):
boerenzoon, schilder, historicus en pastoor, geboren te Zoetermeer**
Ton Vermeulen

In 1979 trok de schrijver van dit verhaal samen met zijn hoogleraar-baas naar Akersloot, een dorpje onder de rook van Alkmaar. Ik had als student-assistent opdracht onderzoek te doen naar de zeevarende schippers van dit dorp in de 17de en 18de eeuw en we hadden gehoord dat de gewezen pastoor aldaar, A.A. van den Berg, lange tijd onderzoek had gedaan naar de plaatselijke geschiedenis.

(foto Ton Vermeulen)

Daar aangekomen troffen we een oude man aan in een met sigarenas bedekte zwarte toog, die - bewaakt door zijn huishoudster - met humor en scherpe geest vertelde over de geschiedenis van zijn dorp waaraan hij zijn hart had verpand. En hij liet de vele schilderijen zien die hij van jongs af aan had gemaakt en waarmee het huis meer dan gevuld was. Eerst verliep het gesprek wat stroef, tot hij vertelde in Zoetermeer geboren te zijn. En toen hij in de gaten kreeg dat ik ook nog koster was in de Nicolaaskerk brak het ijs. Al zijn aantekeningen uit de archieven mochten we lenen, een prachtige basis voor het onderzoek. Van den Berg stierf in 1981, 90 jaar oud. Zijn aantekeningen werden veilig gesteld door de historische vereniging, de schilderijen raakten verspreid.

Ruim dertig jaar later kreeg ik ineens te horen dat een student cultuurwetenschappen onderzoek deed naar deze gewezen pastoor Van den Berg en dat eind 2012 een tentoonstelling gehouden zou worden van zijn schilderijen. Aangekomen in de Jacobus de Meerdere-kerk in Akersloot leek het een terugblik in de tijd: een vijftigtal schilderijen bedekten de muren. Werken gemaakt door een kunstzinnige amateur, met een fijne penseelvoering en een voorkeur voor licht-lentegroen. Elk schilderij straalde kracht uit, vrijwel geen was zonder achterliggende gedachte gemaakt. Ze vertelden de geschiedenis van Akersloot zoals hij die had onderzocht en beschreven, ze verbeeldden zijn religieuze gevoelens en vaak ook zijn scherpzinnige humor.

Pastoor Van den Berg liet me daarna niet meer los. Hij had namelijk ook schilderijen van Zoetermeer gemaakt, had nog verre familie die verhalen opdisten, foto's konden tonen én zijn persoonlijke archief bleek in het Katholiek Documentatie Centrum in Nijmegen te liggen. Uit deze zeldzame combinatie moest een Zoetermeers verhaaltje gedestilleerd worden.

Zeldenrust

De familie Van den Berg woonde in boerderij Zeldenrust aan de Voorweg 111, daar waar nu zo ongeveer de Meerzichtlaan de weg kruist. De in Hillegersberg geboren Abraham Hendrikse van den Berg had deze boerderij volgens de familieverhalen rond 1834 gehuurd van de Haagse familie Cremer van der Kun*. Hij trouwde twee jaar later de weduwe Joanna Westdijk, geboren te Bergschenhoek. Abraham kwam om door een ongeluk met paard en kar achter in het land en zoons namen met moeder het werk op zich. In 1875 nam zoon

Jacobus van den Berg (1851-1921) de boerderij over, hetzelfde jaar dat hij trouwde met Petronella J. Brouwer (1850-1917).

Aquarel van Antoon van waarschijnlijk Zeldenrust circa 1910; deze boerderij heeft echter slechts één barg in plaats van drie.

Jacobus hield dat eerste jaar trots de belangrijkste gebeurtenissen en financiële ontwikkelingen bij. Eind juni ploegde en rolde hij een stuk land met twee paarden, waarbij de mest eronder gewerkt werd. Enkele dagen later kon hij voor het eerst hooien. Van de koeienmelk maakte men boter. In september moesten de aardappelen gerooid worden, een maand later tarwe gezaaid en begin november haalde Jacobus met drie keer twee paarden de delen van een dorsmachine op. 's Avonds had hij al ruim 67 mud tarwe, die hij de andere dag verkocht aan P. van Beek voor fl. 9,10 per mud ad 150 pond. Op het einde van die maand verkocht hij nog aan P. Lammens haver, wintertarwe en rode tarwe en aan J. Bos de laatste erwten en chevaliergerst.

Voor het boerenbedrijf waren geld, mensen, dieren en apparatuur nodig. In mei leende hij fl. 5.000,- tegen 5% rente van zijn moeder. Daarvan kon fl. 871 naar J.H.C. van der Kun voor een half jaar landhuurⁱ. En in oktober kocht hij voor fl 200 twee koeien 'haar zwartblond een bles met hogen vlugt, heden bij de stier, ander hart voor de kop en april kalven'. Enkele maanden eerder telde hij trots zijn veestapel: 'heden heb ik 16 melkkoeijen, 7 pinken, 12 kalvers, 17 schapen, 10 varkens, 50 kippen en 8 werkpaarden, twee en eenjarige en twee veulens'. Voor het maken van boter en kaas was veel gereedschap nodig: koperen melkkannen en ketels, melkkarners, kaasvaten komijn en zoet, kaasplanken, schragen, wei- en zakpers, pekelpakken en een balans met gewichten. Daarnaast waren er onder meer ook stalpalen, tonnen, bargkleden, hoofdstellen voor paarden, hooivorken, schoffels, kruitwagens en mestplanken.

Al het werk kon Jacobus niet alleen af. Regelmatig huurde hij losse arbeiders in, zoals Kees de Bruin, Willem Gouweleeuw en Flip Reuneker. Voor 1876 maakte hij alvast werkafspraken met Abraham Zondervan en Martinus Karens, respectievelijk voor een heel jaar fl. 142,50 met vijftig roede aardappelland en voor een half jaar fl. 70,-. Zijn schrijfwerk deed Jacobus aan het 'secretaar', de papieren van de zaak en ook die van en over de familie verdwenen in de oude boekenkist op de voorzolder van het woonhuis op Zeldenrust. Tussen het werk door zag hij nog kans om op een zondag met zijn vrouw, de twee moeders en Jaantje (waarschijnlijk schoonzus Adriana 1860-1883) een bezoekje aan Boskoop te brengen, en op een woensdag een ritje te maken naar familie in de Meer(polder).

De eigenaren van boerderij Zeldenrust met 32 ha bouw- en weiland in de Driemanspolder en de Meerpolder verkochten hun eigendommen in 1909. Op de twee hectare aan de Voorweg stond de boerderij met een stal voor 25 stuks hoornvee. Daarnaast waren er nog een dorsvloer, paardenstal, wagen- en paardenschuur, karnmolen, houtschuur, drie hooibargen, boomgaard en een tuin. De huur van Jacobus liep tot 1911. Tegelijk of korte tijd daarna verhuisde Jacobus met zijn vrouw naar de Dorpsstraat 7a (nu 17) waar dochter Sien (Clasina) woonde. Zij was getrouwd met slager M.J. ofwel Giel Knijnenburg.

Katholiek gezin

Sien was niet hun enige kind. Zij kregen vanaf 1876 tot 1893 vijftien kinderen, waarvan er zes jong stierven en één levenloos geboren werd. Vier jongens en vier meisjes zouden een respectabele leeftijd halen en vier van hen trouwden in de families Boonekamp, Van der Ploeg, Steijn en Knijnenburg. De andere vier 'trouwden' met God, drie als priester, één als non. Nu was het niet ongebruikelijk dat in katholieke gezinnen een kind priester werd of het klooster in ging, maar vier was uitzonderlijk veel.

Eind 19de eeuw telde Zoetermeer/Zegwaard ongeveer 2700 inwoners, waarvan 40% katholieken. De katholieke gemeenschap was in Nederland midden in haar grootste bloei die tot de Tweede Wereldoorlog zou voortduren, ook wel het Rijke Roomse Leven genoemd. Een diepgelovige gemeenschap waarin de mensen van wieg tot graf ingebed werden in zeer actieve scholen, verenigingen en genootschappen, met in Zoetermeer de Nicolaaskerk als kernpunt.

Vader Jacobus was daar ook actief bij betrokken. Vanaf 1901 tot zijn dood in 1921 was hij voorzitter van het Parochiële Armbestuur. Zijn kinderen nam hij mee in de traditie en de kerkelijke normen en waarden. Oudste zoon Abraham (1876-1956) volgde een jaar lang een vooropleiding bij de paters Franciscanen te Megen in Noord-Brabant om vervolgens tussen 1892 en 1897 op Hageveld bij Voorhout een soort gymnasiumstudie te doen, die uitmondde in een priesteropleiding te Warmond. In 1902 werd hij tot priester gewijd. Zijn jongere broer Willem (1886-1978) volgde in 1911. Zus Anna Adriana (1881-1959) klopte rond haar zeventiende verjaardag op de kloosterpoort van de franciscanessen te Oudenbosch. Dat laatste was niet zo vreemd, want deze zusters verzorgden katholiek onderwijs aan kleuters en meisjes achter het klooster aan de Zoetermeerse Dorpsstraat 33. In 1901 legde zij haar kloostergeloften af, kreeg de naam zr. Tarcisia van het H. Sacrament, studeerde en was daarna werkzaam in scholen, ook in Zoetermeer en als laatste rond 1940 in Poeldijk.

Het gezin Van den Berg bijeen in de tuin achter de pastorie van de Nicolaaskerk in 1916: M. Knijnenburg en Sien (Clasina); Koos (Jacobus) en J. Steijn; H. van der Ploeg en Antje (Johanna). Links voor Abram (Abraham), priester; vader Jacobus van den Berg; de pas gewijde priester Antoon; zijn moeder Petronella Brouwer; Jaantje (Anna) ofwel zr. Tarcisia; Willem (Wilhelmus), priester. (Foto Collectie J. van Eyk-Groenewegen)

Antoon

Drie 'geroepenen' in een gezin was al bijzonder, maar er kwam nog een vierde. Vader Jacobus dacht een extra kracht op de boerderij te krijgen toen zijn jongste zoon Antonius Aloysius de lagere school voltooide. Maar Antoon gaf te kennen net als Bram en Wim priester te willen worden, daarbij gesteund door pastoor Eeuwens.

Bij zijn geboorte in 1891 had vader Jacobus nog trots aan zijn oudste zoon Abraham geschreven: 'Met vreugde meld ik U dat Oom Sleurs (C.A.H. Sleurs, 1826-1892, was vanaf 1870 geneesheer en verloskundige in Zegwaard, red.) van nacht ten 1 uur een broertje gebragt heeft en heden middag gedoopt is en twee prachtige namen ontvangen: Antonius Aloysius, patroonfeest 13 en 21 junij a.s. Uw moeder ligt nu wel te bed maar is er best aan toe, de muisjes zal zij wel bewaren zegt zij'. Met die twee patroonnamen had hij zijn zoon aan heiligen verbonden, die hun familie hadden verlaten om God te dienen. Daarmee stond vader Jacobus aan de wieg van de keuze van zijn zoon. Antoon zou ook een vrome jongen zijn geweest die slechts één grote jeugdzonde zou hebben begaan. Hij had op een dag mussen gevangen, geslacht en geplukt en vervolgens aan zijn moeder gegeven om de vogeltjes te braden. Volgens zijn familie een 'kruis in zijn leven'.

Antoon ging naar school, hielp mee op de boerderij en ontwikkelde ook een geheel ander talent, namelijk dat van tekenaar en schilder. Op zijn kamer stond een zelfportret dat hij met behulp van een spiegel had gemaakt. En in zijn tienerjaren tekende en schilderde hij diverse malen de boerderij, een brug in het land (1906) en de hem zo vertrouwde omgeving. Zelfs het meest populaire beeld ontkwam niet aan zijn penseel: de Delftsewallen met het gezicht op de Oude Kerk (ca. 1915). Volgens de overlevering was hij daarin geheel autodidact.

Antoon's jonge jaren bij de zusters

Gelukwensen van A.A. van den Berg uit 1960 aan de zusters franciscanessen van Oudenbosch bij het 100-jarige bestaan van hun school in Zoetermeer:

'... aan dorp en parochie van mijn kinder- en jongensjaren zijn natuurlijk veel onvergetelijke herinneringen verbonden, ook aan de zusters.

Kippen-begravenis

Ik denk dan aan zuster Everarda, die mij op vier- of vijfjarige leeftijd de beginselen van Roos en Aap in letters leerde kennen. En ik herinner mij dat ik met mijn zus Jaantje (later zuster Tarcisia en nog superieure in Zoetermeer geweest) naar de bewaarschool moest en door de zuster zo lief getroost werd in mijn kinderheimwee naar moeders huis en vaders boerderij. Daar werd de kinderlijke braafheid tot enige vorm gekneed. Zodat ik me nog herinner dat ik als kleutermisdienaar mijn broer Willem mocht bijstaan bij zijn kerkelijke plechtigheden. Dat begon bij hem op zeer jeugdige leeftijd -hij is vijf jaar ouder dan schrijver dezes- onder andere bij het begraven van dode kippen, waarbij ik het kruis mocht dragen en hij een krantenpapier zusterskap droeg. Zo ziet u, de zusters hebben op ons een zeer grote invloed in godsdienstig opzicht gehad. Beiden zijn we opgeklommen tot de priesterlijke waardigheid: mijn broer als rustend pastoor van Hoofddorp, nu emeritus en ik tenminste pastoor van Akersloot! In de tijd van zuster Everarda was mijn uitgesproken gedachte om paus te worden. Maar dat is een voorbije kans.

Zuster 'Goed Weertje'

Bij de zusters in het oude kapelletje met de gehanebalkte sacristie mocht ik later soms ook misdienen, waarna een kop zeer zwarte koffie kon volgen, waarin de donkerte kwam van de 'sukkerij'. Maar de vreugde van de gulle gave konden de zusters volgens de zeer strenge opvatting van de kloosterlijke armoede en de soberheid van hun bestaan in die tijden zich nauwelijks veroorloven. Onvergetelijk zijn daarbij geworden zuster 'Goed Weertje', de zeer etherische brave heilige magere portierster zuster Godefrieda; de leerzusters Cypriana en later Emilda; de oude zuster Boneventura die de meisjes vol liefde en ernst, ondanks haar oudere jaren, deze wereldse meisjes van die dagen het naaien leerde. Daarvan ... van 't een en ander... mijn zus Sien, nu Knijnenburg-v.d. Berg, wel eens voor brave meisjes tamelijk ongeschikte, niet zo zeer godvrezende, verhalen kon mededelen. ...'.

Uit: *De Nicolaaskerk 1916-1991* (1991) 29-30.

Hageveld en Warmond

Volgens zijn eigen aantekeningen biechtte hij voor het eerst bij kapelaan P.F. Soepnel toen hij een jaar of acht was. En pastoor J.H. Eeuwens bereidde hem op 12-jarige leeftijd voor ten behoeve van zijn Plechtige Heilige Communie in april 1903. Zijn zus, zr Tarcisia schreef hem toen vanuit Oudenbosch: '... Gij hebt uw lieven Jezus in uw kinderharte mogen ontvangen. Hoe onuitsprekelijk is uw geluk. ... , dan zal deze dag, de dag van uwer Eerste H. Communie, in waarheid de gelukkigste dag uws leven zijn'. Toen moet Eeuwens deze jonge man al opgevallen zijn, want de pastoor 'liet hem in 1905 naar Hageveld gaan', ofwel schreef het getuigschrift dat hem toelating verschafte tot de vooropleiding tot priester.

Hageveld bij Voorhout was een zogeheten kleinseminarie, een soort gymnasiumopleiding. In 1905 ging de jonge Antoon daar intern zijn opleiding volgen. Dat ging niet geheel zo maar en zeker niet kosteloos. Voor toelating waren nodig: doopbewijs, verhuisbiljet en een getuigschrift van goed gedrag. Een studiejaar vanaf 1 oktober kostte fl. 300, een enorm bedrag. Er waren wel speciale fundaties of fondsen voor, maar dan moesten de ouders tekenen dat een toekomstige priester ook in het bisdom Haarlem zou gaan werken. Bij Antoon lijkt de familie betaald te hebben. Naast dit jaarlijkse bedrag kostte een lampetkan met toebehoren fl. 2 en de vergoeding voor het rijtuig van de geneesheer, de bibliotheek en recreatie fl. 15. Iedere student moest voorzien zijn van drie paar beddenlakens, drie paar kussenslopen, zes handdoeken, zes servetten, een zilveren lepel, dito vork en een gewoon tafelmes. Zijn zussen en moeder zorgen voor de 'uitzet'. Ze hielden daartoe nauwgezet de maatvoering van zijn kousen bij: 'kousen vijfne 124 steeken opslaan, 38 keer het naatje maaken en dan gaan minderen zeventien keer. Om de zeeventoe. 90 steeken ooverhouwen en dan de hiel beginnen. 22 naatje in de hiel. 13 keer minderen in de voet. 52 naatjes brijen in de voet'.

Antoon had de eerste tijd enorme heimwee. Hij kreeg daarin hulp van zijn moeder die de koffer met was op de retourreis telkens vol stopte met lekkere dingen als eieren en advocaat (?!). Op school was hij een goede leerling, zijn rapporten spreken telkens van 'goede vlijt en studieijver' en van de 32 medeleerlingen stond hij meestal in de bovenste helft, regelmatig bij de eerste tien. Hij volgde onder meer lessen in catechese, Bijbelse geschiedenis, Nederlandse letterkunde, Grieks, Latijn, geschiedenis en natuurkunde.

Na de afronding van Hageveld volgde de priesteropleiding op het seminarie te Warmond. Buiten het studeren genoot Antoon ook van de vakanties, waarbij hij samen met een priesterbroer, ofwel 'heerbroer, de familie afreisde en als het kon in 1913 ook Den Bosch aandeed voor een tentoonstelling over oude kerkelijke kunst. Want dat bleef zijn belangstelling houden. Hij maakte dat jaar op het seminarie een schilderij van de Emmaüsgangers, Jezus herkenkend in het breken van het brood (bijbel: Luc. 24, 30-35). Zijn grote moment volgde datzelfde jaar

toen kardinaal Willem van Rossum op bezoek kwam. Dat was een in katholiekkerkelijke kringen invloedrijke Zwollenaar, die mede een kerkelijk wetboek voorbereidde en president was van de pauselijke Bijbelcommissie. Onder grote belangstelling reisde hij van Haarlem via Lisse en Sassenheim naar Warmond, met autopech en twee open bruggen, dus veel te laat. Daar had iedere prof in de weken daarvoor een commissie geleid om alles zo goed mogelijk te organiseren, tot een troon in de grote zaal toe en tevens een borstbeeld van de paus en een afbeelding van de koningin. Antoon wist tijdens de festiviteiten een portret van de kardinaal te maken, die aan de bezoeker werd aangeboden. Hij mocht een wens doen van de gast en kreeg vervolgens een schildersezal cadeau!

Priester

Op 15 augustus 1916 kwam de grote dag, na twaalf jaar studie. Antoon werd priester gewijd in de St. Bavo kathedraal te Haarlem. Daarna zou hij de 20ste zijn allereerste plechtige H. Mis mogen doen 'als parochiezoon' in de Nicolaaskerk te Zoetermeer.

De weken daarvoor vond koortsachtig overleg plaats, per brief. Ruim tevoren waren de ooms en tantes uitgenodigd, maar dat ging op het laatste moment niet door, net als het beoogde feest in de Meer(polder) bij tante Klaasje want die 'moest daar niks van hebben hoor!' Wel kon vader trots melden dat zijn dochter zr Tarcisia uit Oudenbosch kwam. Ze mocht van de Eerwaarde Mère Alcantara na haar mondelinge examens –waar ze zeer over in zat- naar Zoetermeer komen, mits ze van de trein gehaald werd, verbleef op het klooster aldaar, niet bij het ontbijt en feestdiner aanzat én dezelfde dag weer afreisde. Want op maandag moest ze gewoon weer op de school te Heerle-Wouw NB staan. En pastoor W.J. Turnhout stak Antoon een riem onder het hart door te schrijven: 'Denk nu maar niet meer om al die wereldse zaken. Alles zal, voorzoover mogelijk, overeenkomstig de waardigheid van het feest, geregeld worden'. Gelijk nam hij de gelegenheid waar om tijdens zijn retraite vanaf 21 augustus deze jonge priester de vaste H. Missen te laten lezen.

De jonge priester ging zondag de 20ste plechtig voor in de H. Mis en vierde daarna feest met familie en genodigden, deels in de pastorie van de kerk, waarbij de gemakkelikheden georganiseerd en uitgevoerd werden door J. de Groot en C. Olsthoorn. Zuster Tarcisia verliet die middag het klooster alleen voor het Plechtig Lof in de kerk.

'Kabbelaan' te Heerhugowaard

Op 26 augustus arriveerde in Zoetermeer de in spanning verwachte brief van de bisschop van Haarlem. De weleerwaarde heer A.A. van den Berg kreeg een benoeming tot kapelaan in de parochie H.Dionysius te Heerhugowaard, 'alwaar u vrijdag 1 september a.st. gelieve aanwezig te zijn'.

Antoon kwam op het Noord-Hollandse platteland terecht. Als 'kabbelaan', zoals de bevolking hem noemde, was hij overgeleverd aan de wensen van de pastoor die aan een nierziekte leed. Soms was er tijd om een brief aan zijn ouders te schrijven. 6 Oktober 1916: 'Weinig zeggen, maar net genoeg, en de meid te vriend houden, want dat is ook nodig. 't Zijn hier beste mensen ... en ze zijn tamelijk toeschietelijk als ze eerst de kabbelaan maar eens thuis gezien hebben.

Er is hier een "groot en diep geloof". ... Maar ze wonen zoo 'n verlegen eind weg: de verste puur een uur lopen ...'. Langzamerhand kreeg hij het onderwijzen van kinderen in de vingers, dank zij de wijze raad van zijn heerbroer Willem. Tijdens de winter schaatste hij wanneer dat kon, ook al waren de benen recht en stijf als olifantspoten, zoals hij ze zelf noemde. Antoon werkte hard aan het opzetten van de lokale Land- en Tuinbouwbond en wist al gauw alles van de daar veel geteelde rooie-, witte-, savoye-, boeren- en bloemkool. Ook de taal en de gewoonten leerde hij: "errepels", "slaboontjes", een "snee" land, "miggen" die de door moeder gemaakte lampenkap bevuilden. Extra zwaar kreeg de jonge kapelaan het toen de pastoor stierf en hij de administratie overnam. Wel kreeg hij van diens familie nog een geschenk van twaalf flessen wijn, 'een jodenfooï', en onder de nieuwe pastoor bleek het leven een stuk beter.

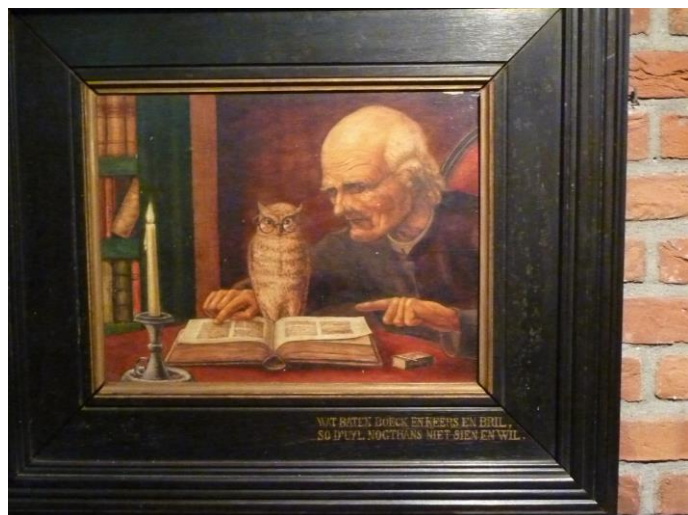
In 1917 ging het slecht met zijn moeder. Abraham schreef hem 18 november : 'Beste Broeër, De toestand van Moeder is en blijft zorgwekkend. Zij verlangt ten zeerste U te zien.. Zo gekunt, kom dan eenige dagen te voren (vóór den 24sten). Ten gevolge van de zwakte ijlt zij van tijd tot tijd. De beenen worden nog dikker. Moeder gebruikt slechts enkele stukjes biefstuk en een half kopje melk per uur. Als je vroeger kan komen, kom dan vroeger'. Vijf dagen later stierf zij. Vader had het er moeilijk mee. Gelukkig kon deze het jaar daarop op bezoek komen in Heerhugowaard, hoewel Antoon als enige weer niet op vaders verjaardag kon zijn.

Pastoor, historicus en schilder

Antoon kreeg als kapelaan nog benoeringen in Lisse, Alkmaar en Den Haag, totdat hij in 1936 pastoor werd te Rhoon bij Rotterdam. Vervolgens was hij van 1939 tot 1964 werkzaam in Akersloot. In de vrije tijd en de rustige zomermaanden deed hij onderzoek naar de geschiedenis van het dorp.

Nauwgezet nam hij de oude archieven door, maakte aantekeningen en schreef daarover verhalen. Daarnaast schilderde hij en verbeeldde de woorden die hij eerder opgeschreven had in zijn geschiedverhalen. Zijn geloof uitte hij op het doek in andere aquarellen en pentekeningen: De Geboorte van Christus, De Drie Koningen, De Verloren Zoon, De Barmhartige Samaritaan, Het Laatste Avondmaal en een stervende Jezus. De wanden van zijn huis vulden zich meer en meer, ook met een zelfportret inclusief een aapje en spiegel in de bovenhoek, symbool van ijdelheid.

Humor vergezelde veel van zijn werken: een van de schilderijen liet een pastoor zien met een uil en de tekst: 'wat baten boeck en keers en bril, so d'uyt nogthans niet sien en wil'.

De laatste 40 jaar van zijn leven leefde en werkte hij in Akersloot, het dorp dat Antoon Van den Berg in zijn hart sloot. Daar zorgde hij voor zijn 1300

parochianen, een eigen school en het opzetten van het jeugdwerk. Tussendoor hield hij contact met zijn familie, waarbij er speciale aandacht was voor zijn zus Sien Knijnenburg en voor de vele geestelijken. Zus Antje Boonekamp had drie zonen die bij de Lazaristen intraden en twee dochters die zusters werden en van wie de twee laatsten en twee van de broers Lazaristen naar Nederlands-Indië/Indonesië gingen. Twee dochters van zus Joanna van der Ploeg traden in het klooster en een zoon werd broeder bij de paters H. Familie. En in een volgende generatie werden nog enkele jongens priester, waaronder J. Groenewegen die van 1970 tot 1978 in Zoetermeer werkte.

In 1964 werd Antoon, na nog even in Heemstede te hebben gewoond, rustend priester in Akersloot, een geloofsgemeenschap achterlatend die sterk veranderde en kort daarna 'zijn' kerk sloopte voor de bouw van een nieuw exemplaar. Zo had hij veel eerder ook van de Zoetermeerse kerk uit zijn jeugd afscheid moeten nemen toen deze in 1915 werd

De voormalige Nicolaaskerk (1857-1915) geschilderd door Antoon van den Berg in de collectie van Oud Soetermeer

vervangen. Maar het geboortedorp vergeten deed hij niet. Hij schilderde in 1952 uit zijn sterke geheugen en met behulp van foto's en ansichtkaarten diverse aquarellen van de kerk die hij in zijn jeugd had bezocht en schonk deze aan de Nicolaasparochie. En in 1978 schreef hij zijn 'oude Zoetermeersche kennis en vriend' drs. Jan van der Spek dat hij als 88-jarige orde op zaken wilde stellen, in dit geval inzake zijn zeven waterverf- en crayontekeningen van Zoetermeer. Na zijn overlijden in 1981 zorgde neef pater J. Boonekamp en executeur-testamentair ervoor dat de schilderijen bij Van der Spek werden afgeleverd, de voorzitter van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer.

Bronnen

Met dank aan mevr. Jeanne van Eyk-Groenewegen en dhr. Daan van Eyk voor foto's en informatie over de familie Van den Berg en Van der Ploeg-van den Berg/Groenewegen (januari 2013) en Marjolijne Vijverberg van de Genealogische Werkgroep en Ronald Grootveld voor informatie over de familie Van den Berg-Brouwer.

Katholiek Documentatie Centrum, Nijmegen:

Archief 647, A.A. van den Berg, no. 29, 36, 40-74.

http://www.ru.nl/kdc/over_het_kdc/archief/over_de_archieven/kerkelijk_en/archieven_van_0/personen/berg-den/ (december 2012)

Gemeentearchief Zoetermeer en Collectie HGOS: Bevolkingsregister en Burgerlijke Stand; scans en uitwerking door Genealogische Werkgroep Zoetermeer.

Vermeulen, A.C.J. en H.A.H. van Oosterhout (eds.), *De Nicolaaskerk 1916-1991; 75 jaar centrum van een Zoetermeerse geloofsgemeenschap* (Zoetermeer 1991).

Familie Van der Kun. In: *Nederland's Patriciaat* 78 (1994) 227-261.

Berg, A.A. van den, *Akersloot door de eeuwen heen* (Akersloot, parochie St. Jacobus 1976).

ⁱ Jacobus H.C. van der Kun (1813-1878) was een Rotterdamse wijnkoper die te Rijswijk stierf. Een dochter uit een van zijn drie huwelijken trouwde koopman W.J. Kraemer en zijn zoon Emile A.M. (Rotterdam 1853-Den Haag 1914) was behalve lid van de Tweede (1892-1905) en Eerste Kamer (1910-1914) ook commissienair en lid van de firma Kraemer & Co tussen 1878 en 1887.

ⁱⁱ Tante Klaasje is waarschijnlijk Clasina van Koppen (1867-1934), gehuwd met Petrus L. Brouwer, de broer van Petronella J. Brouwer die gehuwd was met Jacobus van den Berg, vader van Antoon. Ze woonden Meerpolder 186, nu nr. 12.